

М. М. Гультай

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА

У МЕХАНІЗМІ ДОСТУПУ
ДО КОНСТИТУЦІЙНОГО
ПРАВОСУДДЯ

КУРС ЛЕКЦІЙ

М. М. Гультай

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА
У МЕХАНІЗМІ ДОСТУПУ
ДО КОНСТИТУЦІЙНОГО
ПРАВОСУДДЯ

КУРС ЛЕКЦІЙ

Київ
«Центр учбової літератури»
2019

*Рекомендований до друку
Вченою радою Національної академії внутрішніх справ
(Протокол № 3 від 27 лютого 2018 року)*

Рецензенти:

Батанов О.В., доктор юридичних наук, професор, провідний співробітник відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України;

Крусян А.Р., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальнонормативної юриспруденції. Конституційного та адміністративного права Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету „Одеська юридична академія“.

Гультай М. М.

Г-94 Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного права. Курс лекцій / М. М. Гультай. – Київ : «Центр учбової літератури», 2019. – 270 с.

ISBN 978-617-673-832-9

Курс лекцій ґрунтується на Конституції України, законах та інших нормативно-правових актах у галузі конституційного права України з урахуванням останніх законодавчих змін. У них розкривається зміст інституту конституційної скарги, аналізується її значення у механізмі індивідуального доступу до конституційного правосуддя, визначається її правова природа та різні аспекти прояву в контексті законодавчого впровадження, з урахуванням найкращого світового досвіду функціонування цього інституту та сучасних умов вітчизняної конституційно-правової практики, а також основних інститутів конституційного права України. Робота призначена для студентів юридичних вузів та факультетів, тих, хто цікавиться проблемами конституційної юстиції, а також громадян України.

The course of lectures is based on the Constitution of Ukraine, laws and other normative legal acts of the branch of constitutional law of Ukraine, taking into account the latest legislative changes. The content of the constitutional complaint institute in the legal doctrine is revealed, its essence is analyzed in the mechanism of individual access to constitutional justice. The legal nature of the constitutional complaint and various aspects of its manifestation in the context of legislative implementation are determined taking into account the best world experience of functioning of this institution and modern conditions of the national constitutional and legal practice, as well as the main institutes of constitutional law of Ukraine. The work is intended for students of law schools and faculties, people who are interested in the trace of constitutional justice and citizens of Ukraine.

ISBN 978-617-673-832-9

© Гультай М. М., 2019.
© Центр учбової літератури, 2019.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
INTRODUCTION	7
Тема I. Конституційна скарга та її сучасні моделі.	
Іноземний досвід її функціонування	9
Лекція 1. Види та форми індивідуального доступу до конституційного правосуддя	9
Лекція 2. Європейський досвід функціонування інституту конституційної скарги	21
Частина 1. Основні елементи європейського правового механізму функціонування конституційної скарги.....	21
Частина 2. Особливості функціонування інституту конституційної скарги у деяких європейських державах.....	28
Лекція 3. Основні властивості та сучасні моделі конституційної скарги.....	68
Тема II. Правова природа конституційної скарги	95
Лекція 1. Особливості правової природи конституційної скарги та її функціонального призначення	95
Лекція 2. Роль конституційної скарги у забезпеченні прав людини та впровадженні європейських стандартів правового захисту.....	105
Лекція 3. Конституційна скарга як інститут демократії.....	133
Лекція 4. Конституційна скарга як прояв дії верховенства права.....	145
Лекція 5. Конституційна скарга як інститут конституційного права.....	162
Лекція 6. Конституційна скарга як спосіб вирішення конституційно-правового спору.....	171

Тема III. Інститут конституційної скарги у вітчизняній правовій доктрині.....	182
Лекція 1. Захист прав людини за допомогою індивідуального доступу до конституційного правосуддя в Україні.....	182
Частина 1. Роль Конституційного Суду України у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина.....	182
Частина 2. Забезпечення та захист прав людини при реалізації Конституційним Судом України своїх повноважень.....	192
Лекція 2. Особливості індивідуального доступу до конституційного правосуддя в Україні. Інститут конституційного звернення	201
Лекція 3. Ідея конституційної скарги у вітчизняній правовій доктрині та правових позиціях Конституційного Суду України	219
Лекція 4. Модель вітчизняної конституційної скарги та її правова регламентація	241
ПІСЛЯМОВА.....	258

ВСТУП

Сучасні соціально-правові умови розвитку української державності ознаменували початок нового етапу становлення національного конституціоналізму, який покликаний забезпечити подальше впровадження конституційних цінностей та принципів у державно-правову практику та утвердження конституційного правопорядку, побудованого на взаємній довірі й відповідальності між особою та державою. Динамічна трансформація вітчизняних суспільно-політичних процесів та інститутів, а також світові тенденції зближення правових систем, їх розбудови на основі спільних принципів та стандартів логічно привели до актуалізації конституційно-правової реформи, у тому числі в аспекті запровадження на конституційному рівні нових правових інститутів, щодо доцільності яких досягнуто принципової згоди у вітчизняній юридичній науці.

Серед них одне з чільних місць посідає конституційна скарга, сутність якої, за всієї різноманітності її моделей, зводиться до визнання за фізичними та юридичними особами права звертатися до органів конституційної юрисдикції із письмовою заявою про перевірку конституційності законів та інших правових актів, які порушують конституційні права і свободи скаржника. Конституційна скарга – апробований провідними країнами світу ефективний засіб захисту основоположних прав людини, зміцнення верховенства права та розбудови демократії. Ці три ключові цінності виступають основою європейського правового простору, побудованого на спільній конституційній спадщині та ліберально-правовій аксіології.

Слід також зазначити, що оскільки інститут конституційної скарги є складовою загальної системи інститутів конституційного права, важливим є з'ясування його системних зв'язків з ними та визначення ролі цього інституту у формуванні

та вдосконаленні системи права сучасної демократичної та правової держави.

Автор вважає ці питання актуальними, оскільки запровадження вітчизняного інституту конституційної скарги стало одним із ключових моментів конституційної реформи конституційного правосуддя, яка була здійснена парламентом в червні 2016 року з метою посилення гарантій захисту прав, свобод і законних інтересів громадян.

Мета пропонованого курсу лекцій – допомогти не тільки студентам, а й громадянам України на основі ґрунтовного опанування світового досвіду запровадження та функціонування інституту конституційної скарги засвоїти основні засади організації діяльності органів конституційної юрисдикції щодо захисту прав та свобод людини і громадянина, сформувати стійкі переконання в необхідності жити й працювати за нормами законодавства та набути вміння й навички застосування конституційних норм у практичній діяльності.

INTRODUCTION

Modern social and legal conditions for the development of Ukrainian statehood marked the beginning of a new stage in the formation of national constitutionalism, which is intended to ensure the further implementation of constitutional values and principles in state legal practice and the establishment of a constitutional law and order, built on mutual trust and responsibility between the individual and the state. The dynamic transformation of domestic socio-political processes and institutions, as well as world tendencies of convergence of legal systems, their development on the basis of common principles and standards logically led to actualization of the constitutional and legal reform, including the introduction of new legal institutes at the constitutional level, as to expediency which has been achieved by principle agreement in domestic legal science.

Among them, one of the leading places is a constitutional complaint, the essence of which, in all its diversity of models, is to recognize the right of individuals and legal entities to appeal to bodies of constitutional jurisdiction with a written statement on the verification of the constitutionality of laws and other legal acts that violate constitutional rights and the complainant's freedom. The constitutional complaint - tested by the leading countries of the world as an effective means of protecting fundamental human rights, strengthening the rule of law and building democracy. These three key values are the foundation of the European legal space, built on a common constitutional heritage and liberal-legal axiology.

It should also be noted that since the institution of the constitutional complaint is an integral part of the general system of institutes of constitutional law, it is important to find out its systemic links with them and determine the role of this institution in shaping and improving the legal system of modern democratic and law-governed state.

The author considers these issues to be relevant, since the introduction of the domestic constitutional complaint institute has become one of the key points of the constitutional reform of constitutional justice, which was implemented by the parliament in June 2016, in order to strengthen the guarantees of the protection of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens.

The purpose of the proposed course of lectures is help not only students but also citizens of Ukraine, on the basis of thorough mastering of the world experience in the implementation and functioning of the constitutional complaint institute, to master the basic principles of the organization of the activity of bodies of constitutional jurisdiction in protecting human and civil rights and freedoms, to form stable convictions of the need to live and work according to the norms of legislation and skills, skills of applying constitutional norms in practice.

ПІСЛЯМОВА

На сьогодні актуальним завданням України як соціальної, демократичної, правової держави є розбудова ефективних інститутів і механізмів, спрямованих на гарантування прав людини. Важливою складовою реалізації зазначеного завдання виступає запровадження у вітчизняне конституційне законодавство та державно-правову практику інституту конституційної скарги, що дозволило фізичним і юридичним особам безпосередньо звертатися до органу конституційної юрисдикції з питань відповідності Конституції України законів (їх окремих положень), які застосовувалися в остаточному судовому рішенні у справі щодо них.

Як складова механізму захисту прав людини конституційна скарга підносить цей захист на найвищій щабель, посилюючи гарантії того, що при ухваленні найбільш значущих нормативно-правових актів у державі права і свободи будуть дотримані. Функціонування інституту конституційної скарги доповнює зміст принципу прямої дії норм Конституції України, оскільки гарантує скаржникові захист прав і свобод безпосередньо на підставі конституційних норм і тоді, коли був застосований закон, який цим нормам суперечить. Як наслідок, суб'єкт права на конституційну скаргу може усвідомити цінність конституційних положень у сфері основоположних прав, почувавши себе у правовій безпеці, навіть якщо було ухвалено неконституційний законодавчий акт.

У червні 2016 року парламент, реалізуючи свої повноваження, прийняв Закон України «Про внесення змін до Конституції України» (щодо правосуддя), згідно з яким статтю 55 Основного Закону України було доповнено новою частиною такого змісту: «Кожному гарантується право

звернутися з конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом». Крім цього, Конституцію України було доповнено новою статтею 151¹, відповідно до якої в правовому полі Української держави було запроваджено модель неповної нормативної конституційної скарги, що пов'язана з розглядом конкретної справи. За нею оскарженню підлягає лише один з численних видів нормативно-правових актів, а саме – закон (окремі його положення), при цьому лише той (ті його положення), що було застосовано при ухваленні остаточного судового рішення.

Конкретні питання, пов'язані із запровадженням інституту конституційної скарги регулюються Законом України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року № 2136–VII.

Згідно із Законом, конституційна скарга визначається як «подане до Суду письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу (частина перша статті 55).

Запропонований підхід загалом відповідає рекомендаціям Венеційської Комісії щодо вирішення конституційним судом питань конституційності лише нормативних актів, тоді як контроль за законністю індивідуальних актів, як правило, мають здійснювати суди загальної юрисдикції, що сприятиме виправданому розмежуванню компетенції між ними та розвантаженню органу конституційного контролю.

Нормативна конституційна скарга також може вважатися ефективним та доступним засобом національного захисту прав людини, вичерпання якого у відповідних випадках має передувати зверненню до Європейського суду з прав людини, за умови визнання за Конституційним Судом України повноважень щодо призначення справедливої компенсації, а також необхідності перегляду остаточних рішень загальних

судів чи інших правозастосовних органів у разі задоволення конституційної скарги.

За таких умов, на нашу думку, конституційна скарга стане ефективним дієвим засобом захисту прав людини через систему конституційної юстиції в аспекті лише застосування при її розгляді європейських стандартів прав людини, сконцентрованих у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини.

Для оптимізації проходження конституційної скарги в Секретаріаті Конституційного Суду України утворено відповідний структурний підрозділ, який у невідкладному порядку здійснює попередню перевірку конституційних скарг щодо їх відповідності за формою вимогам Закону. Якщо конституційна скарга за формою не відповідає вимогам Закону, вона повертається заявнику разом з повідомленням, в якому зазначаються всі виявлені недоліки. При цьому особі наголошується про те, що повернення конституційної скарги, яка за формою не відповідає вимогам Закону, не перешкоджає повторному зверненню до Конституційного Суду України.

Вважаємо за необхідне навести деяку статистику. За станом на 20 лютого 2018 року до Конституційного Суду України (далі – Суд) надійшло 544 конституційних скарги, з яких: 118 – до набрання чинності Законом України „Про Конституційний Суд України“ (далі – Закон), 426 – після набрання ним чинності.

Секретаріатом Конституційного Суду України здійснено перевірку цих скарг з урахуванням вимог пунктів 3, 4 розділу III „Прикінцеві положення“ Закону. Щодо невідповідності вимогам Закону, авторам скарг направлено повідомлення відповідно до пункту 4 розділу III „Прикінцеві положення“ Закону, якими роз’яснено, в чому полягає їх невідповідність, та надана можливість для приведення конституційних скарг у відповідність до вимог Закону. Щодо 33 конституційних скарг виявлено, що остаточне судові рішення у справах авторів

клопотань набрало законної сили до 30 вересня 2016 року, а тому на виконання вимог абзацу другого пункту 3 розділу III „Прикінцеві положення“ Закону їх повернуто заявникам.

Усього за станом на 20 лютого 2018 року з 544 конституційних скарг опрацьованих на відповідність за формою вимогам Закону встановлено, що:

– 137 конституційних скарг за формою відповідали вимогам Закону та були розподілені між суддями Конституційного Суду України;

– 407 конституційних скарг повернуті заявникам як такі, що за формою не відповідають вимогам Закону, з відповідними роз’ясненнями та повідомленням про можливість повторного звернення з дотриманням вимог Закону.

При цьому з 137 конституційних скарг, які розподілені між суддями Суду як такі, що за формою відповідають вимогам Закону, більше 50 конституційних скарг подано повторно, тобто з урахуванням та подальшим усуненням недоліків, які виявлені Секретаріатом Суду в ході попередньої перевірки конституційних скарг.

Аналіз конституційних скарг, які надійшли до Суду після набрання чинності Законом, вказує на низку типових помилок, які допускають особи під час їх оформлення та подання. Вони зводяться до того, що:

1) у конституційних скаргах порушуються питання, які не можуть бути об’єктом конституційної скарги (незгода та оскарження рішень судів у системі судоустрою України, скарги на дії державних органів та їх посадових осіб, відповідність Конституції підзаконних актів, рішень судів у системі судоустрою України тощо);

2) в конституційних скаргах не зазначаються конкретні положення закону України, які належить перевірити на відповідність Конституції України, та/або конкретні положення Конституції України, на відповідність яким належить перевірити закон України (автори клопотань часто не визначають предмет перевірки на конституційність; при

цьому недостатньо вказати статті відповідного закону України чи Конституції України, оскільки переважна більшість з них складаються з декількох частин, які містять самостійний зміст);

3) в конституційних скаргах відсутнє обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих положень) та/або не зазначено того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону (в цій вимозі йдеться про обґрунтування саме неконституційності оспорюваних положень, а також про визначення норми Конституції України, яка проголошує конкретне право людини, яке зазнало порушення внаслідок застосування оспорюваних положень закону);

4) в конституційних скаргах копія остаточного судового рішення у справі суб'єкта права на конституційну скаргу не засвідчена в установленому порядку судом, що його ухвалив (до матеріалів клопотань долучають фото/ксерокопії рішень);

5) конституційні скарги юридичних осіб підписано не уповноваженими на це особами, та/або не долучені установчі документи цих юридичних осіб та/або акти про призначення (обрання) на посаду уповноважених осіб;

6) конституційні скарги подаються не державною мовою.

Крім того, надходять конституційні скарги щодо справ, остаточне судове рішення у яких набрало законної сили раніше 30 вересня 2016 року.

Інколи стосовно одного і того ж питання подаються конституційні скарги громадян без зазначення представників, але ідентичність змісту скарг дозволяє припустити їх єдине авторство. Наприклад, низка однотипних конституційних скарг, що стосуються положень Закону України „Про державну службу“, Закону України „Про прокуратуру“ (пенсійне забезпечення). Отже, є підстави припускати, що Суд матиме справу з надходженням значної кількості ідентичних

скарг (принаймні із соціально значущих питань), а також констатувати, що вже зараз скаржники при підготовці клопотань отримують необхідну (хоча і не завжди достатню) правову допомогу від фахівців, які, ймовірно, представлятимуть їх інтереси в конституційному провадженні.

Найчастіше у скаргах порушуються соціальні питання – пенсійне забезпечення, пільги; та доступ до правосуддя – право на оскарження судових рішень тощо.

На офіційному веб-сайті Суду розміщується інформація щодо надходження конституційних скарг та їх короткий зміст.

Аналіз конституційних скарг, звернень громадян, що надійшли до Суду після набрання чинності Законом, свідчить про неоднотайність заявників у розумінні зазначеного у Законі поняття „форма конституційної скарги“ та відповідних повноважень керівника Секретаріату Конституційного Суду України щодо повернення конституційних скарг у разі їх невідповідності за формою вимогам Закону.

Одна категорія громадян наголошує на неприпустимості реалізації таких повноважень самостійно Секретаріатом Суду, оскільки це, як вони вважають, свідчить про передачу повноважень суддів Суду Секретаріату Суду та порушує їх конституційне право на доступ до суду. Тому, на їхню думку, конституційні скарги підлягають обов'язковій передачі суддям Суду для вирішення вказаних питань. Інша категорія громадян вважає, що передбачений Законом механізм попередньої перевірки конституційної скарги та відповідні повноваження керівника Секретаріату Суду щодо повернення тих скарг, які за формою не відповідають вимогам Закону, є доцільним та ефективним з огляду на те, що таке повернення не перешкоджає повторному зверненню до Суду, а громадяни мають можливість у найшвидший термін привести свою скаргу у відповідність до вимог Закону, врахувати усі виявлені під час попередньої перевірки недоліки та повторно звернутися в межах строку на подання конституційної скарги. З цього приводу слід зазначити таке.

Особливості конституційного провадження у справах за конституційними скаргами обумовлені, передусім, тим, що в цьому випадку Конституційний Суд України здійснює конкретний конституційний контроль. Велика кількість звернень громадян із конституційними скаргами зумовлює особливий порядок їх попереднього аналізу та розгляду по суті. Важливою є стадія попередньої перевірки конституційної скарги, коли оцінюється, чи відповідає скарга за формою вимогам, що висуваються до неї законодавчими нормами. Невідповідність таким критеріям є підставою для повернення конституційної скарги як такої, що за формою не відповідає цим критеріям.

Згідно з Конституцією України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19).

Так, Законом визначено вимоги до конституційної скарги та процедуру її розгляду.

Відповідно до положень статті 44 Закону Секретаріат Суду здійснює організаційне, аналітичне, юридичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Суду, зокрема попередню перевірку всіх форм звернень, що надійшли до Конституційного Суду України.

Вказана норма прямо кореспондується із положеннями частин другої та третьої статті 57 Закону, за якими попередню перевірку звернень до Суду здійснює Секретаріат Суду. У разі, якщо конституційна скарга за формою не відповідає вимогам Закону, керівник Секретаріату Конституційного Суду України повертає її суб'єкту права на конституційну скаргу. Повернення конституційної скарги не перешкоджає повторному зверненню до Суду з дотриманням вимог Закону.

Вимоги до форми конституційної скарги встановлюються положеннями статті 55, частин другої та третьої статті 56,

частини першої статті 57, частини першої статті 74 Закону, а саме:

1) виходячи із правової дефініції поняття конституційної скарги, об'єктом конституційної скарги може бути лише закон України (його окремі положення);

2) зазначення прізвища, ім'я, по батькові (за наявності) громадянина України, іноземця чи особи без громадянства, адреси зареєстрованого місця проживання особи (для іноземця чи особи без громадянства – місця перебування) або повної назви та місцезнаходження юридичної особи, а також номера засобу зв'язку, адреси електронної пошти, якщо такі є;

3) зазначення відомостей про уповноважену особу, що діє від імені суб'єкта права на конституційну скаргу (тобто звертаючись до Конституційного Суду України, кожен заявник повинен вирішити принципове питання щодо необхідності участі в його справі представників. Закон не передбачає обов'язкової участі представника і надає заявнику можливість самостійно захищати свої права та законні інтереси в процесі конституційного судочинства);

4) короткий виклад остаточного судового рішення, в якому було застосовано відповідні положення закону України;

5) опис перебігу розгляду відповідної справи в судах;

б) зазначення конкретних положень закону України, які належить перевірити на відповідність Конституції України, та конкретних положень Конституції України, на відповідність яким належить перевірити закон України (тобто автор клопотання повинен чітко визначити предмет перевірки на конституційність; недостатньо вказати статті відповідного закону України чи Конституції України, оскільки переважна більшість із них складаються з декількох частин, які містять самостійний зміст);

7) зазначення обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих положень) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну

скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону (йдеться про обґрунтування саме неконституційності оспорюваних положень, а також про визначення норми Конституції України, що проголошує конкретне право людини, яке зазнало порушення внаслідок застосування оспорюваних положень закону);

8) зазначення відомостей про документи і матеріали, на які є посилання, надання їх копій, а також переліку таких документів і матеріалів;

9) копія остаточного судового рішення у справі суб'єкта права на конституційну скаргу має бути засвідчена в установленому порядку судом, що його ухвалив;

10) конституційну скаргу фізична особа підписує особисто. Якщо суб'єктом права на конституційну скаргу є дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я або фізичною вадою не в змозі особисто підписати конституційну скаргу, її підписує уповноважена в установленому законом порядку особа, що діє від її імені (конституційна скарга має бути підписана суб'єктом права на конституційну скаргу);

11) конституційну скаргу юридичної особи підписує уповноважена на це особа, повноваження якої має бути підтверджено установчими документами цієї юридичної особи та актом про призначення (обрання) на посаду уповноваженої особи (до клопотання має бути долучено установчі документи юридичної особи та акт про призначення (обрання) на посаду уповноваженої особи);

12) конституційна скарга до Конституційного Суду України надсилається поштою або подається безпосередньо до Секретаріату Суду (подання конституційних скарг іншими засобами зв'язку Законом не передбачено);

13) конституційна скарга подається державною мовою.

Поняття „форма“ є багатозначним, проте у більшості випадків йдеться про певну сукупність зовнішніх ознак. Тому попередня перевірка полягає в оцінці, насамперед, наявності в конституційній скарзі зазначеної інформації, обставин, фактів,

а також документів та матеріалів, що дає змогу визначити відповідне звернення до Конституційного Суду України як конституційну скаргу, допустиму для подальшого опрацювання відповідно до вимог Закону. Оцінка сутнісних характеристик, їх наповнення та зміст не може бути предметом попередньої перевірки конституційної скарги на її відповідність за формою вимогам Закону. Таку оцінку їй дає Конституційний Суд України при вирішенні питання про прийнятність конституційної скарги.

Передбачений Законом порядок попередньої перевірки конституційних скарг на відповідність їх за формою вимогам Закону та самостійні повноваження керівника Секретаріату щодо повернення тих скарг, які за формою не відповідають вимогам Закону, є доцільними, ефективними та обґрунтованими з огляду на те, що повернення конституційної скарги не перешкоджає повторному зверненню до Конституційного Суду України з дотриманням вимог Закону. Дотримання вимог, зокрема, статей 55 та 56 Закону є передумовою прийнятності конституційної скарги і як наслідок розгляд Конституційним Судом України питання про відкриття провадження у справі. Тобто, виходячи з юридичної логіки даного механізму правового регулювання, суб'єкт права на конституційну скаргу матиме можливість усунути виявлені в ході попередньої перевірки конституційної скарги недоліки та повторно звернутися з тих самих питань з дотриманням вимог Закону, в тому числі і строків, передбачених пунктом 2 частини першої статті 77 Закону (не більше трьох місяців з дня набрання законної сили остаточним судовим рішенням, у якому застосовано закон України (його окремі положення)).

Закріплення вказаних повноважень щодо перевірки конституційних скарг на відповідність їх за формою вимогам Закону безпосередньо за суддями Конституційного Суду України, по-перше, суперечило б тому порядку, який визначений у Законі, оскільки статус судді Конституційного Суду України визначають Конституція України та Закон «Про

Конституційний Суд України» (частина перша статті 18 Закону). Зокрема, суддя здійснює попередню підготовку питань, що їх розглядають Велика палата, Сенат, Колегія суддів Конституційного Суду України, та бере участь у розгляді справ (частина четверта статті 18 Закону). Тобто суддя реалізує свої безпосередні повноваження шляхом участі в роботі відповідних органів Конституційного Суду України, які у визначених Законом межах повноважень щодо конституційного провадження діють як Конституційний Суд України. Аналіз Закону України «Про Конституційний Суд України» свідчить про повноваження Суду розглядати конституційні скарги на предмет їх прийнятності, зокрема щодо строків подання, оцінки їх змісту та вимог тощо (стаття 77 Закону). Попередня ж перевірка щодо відповідності конституційних скарг за формою вимогам Закону належить до повноважень Секретаріату Суду (статті 44, 57 Закону). По-друге, це б суттєво вплинуло на реалізацію права заявника, передбаченого положеннями статті 57 Закону, на повторне звернення до Суду з дотриманням вимог Закону, оскільки однією з цих вимог, яка визначає вже умови прийнятності конституційної скарги, є те, що з дня набрання чинності остаточним судовим рішенням, у якому застосовано закон України (його окремі положення), сплинуло не більше трьох місяців (пункт 2 частини першої статті 77 Закону). Законом встановлено місячний строк для розгляду колегією суддів Суду питання про відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі з дня визначення судді-доповідача (частина четверта статті 61). Отже, розгляд зазначених питань Судом унеможливить повторне звернення особи з конституційною скаргою з дотриманням, зокрема, вимог щодо строків звернення. Крім того, ухвала колегії суддів Суду та сенату Суду у справі про відмову у відкритті провадження за конституційною скаргою є остаточною.

На жаль, значна кількість конституційних скарг, які надійшли до Конституційного Суду України, не можуть бути

розглянуті ним, оскільки їх авторами не дотримано вимог, передбачених Законом України «Про Конституційний Суд України».

Важливо відзначити, що будь-яка особа може звернутися особисто до приймальні громадян Конституційного Суду України та отримати відповідну консультацію. На офіційному Веб-сайті Конституційного Суду України розміщена пам'ятка для громадян та юридичних осіб про порядок подання конституційних скарг до Конституційного Суду України.

Маємо надію, що кількість зазначених типових помилок, які допускають суб'єкти права на конституційну скаргу під час її оформлення та подання, стане менше.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ГУЛЬТАЙ Михайло Мирославович

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА
У МЕХАНІЗМІ ДОСТУПУ
ДО КОНСТИТУЦІЙНОГО
ПРАВОСУДДЯ

КУРС ЛЕКЦІЙ

Підписано до друку 05.12.2018 р. Формат 60х84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 17. Тираж 300 прим.

ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4162 від 21.09.2011 р.